

סימן קעו

חייב נשים במגילה

התוס' במגילה דף ד. (תוד"ה נשים) הוכיחו דנשים אין מוציאות אנשים, ושקלו וטרו בטעם הדבר. והטורי אבן (מגילה שם) כתב לבאר הטעם עפ"י דברי תוס' (מגילה שם ד"ה שאף) דהא דצריך קרא לחייב נשים במצה ולא אמרו טעם משום דאף הן היו באותו נס, משום שטעם זה דאף הן היו וכו' הוא רק טעם מדרבנן, וכיון דאסתר ברוח הקודש נאמרה (כמו שאמרו במגילה ז.) הוי כמו דאורייתא והיה החיוב רק לאנשים, אלא דמדרבנן הוסיפו לחייב נשים מטעם דאף הן היו באותו הנס, א"כ חיובא דנשים אינו ברה"ק והוי כמו חיוב דרבנן דאינו מוציא לחיוב דאורייתא עיין שם.

וכתב ע"ז רבינו:

ולענ"ד הא תוס' בפסחים דף ק"ח ע"ב (ד"ה היו) כתבו והא דאמרינן דפטורות מסוכה אף על גב דהן היו באותו הנס כו' (...), התם בעשה דאורייתא אבל בד' כוסות דרבנן תקנו גם לנשים, נ"ל כוונתם דדוקא במילי דרבנן כמו ד' כוסות וחנוכה דעיקרו דרבנן מעיקרא כי תקנו תקנו גם לנשים שהיו באה"נ, אבל במצות דאורייתא לא תקנו חז"ל חיובא ביחוד לנשים, וא"כ ליתא לדברי טו"א דאם מצד רוח הקודש לא נתחייבו נשים לא היה להם לחכמים לעשות חיוב ביחוד לנשים כמו דלא עשו בסוכה.

(תוספות רע"א למשניות מגילה פ"ב משנה ד')

קושית רבינו הקשה כן הטורי אבן מדנפשיה בדבריו להלן (שם ד. בתד"ה שאף) ותירץ וז"ל: "וי"ל דודאי דבר שחיובו ברוח הקודש לא דמי לשל תורה לגמרי ולא לשל דבריהם, אלא היא מילתא מציעא בין של תורה לשל סופרים, תדע דהא איכא מ"ד דס"ל דספק במגילה לקולא אזלינן כמ"ש לקמן גבי חזקי'

תירוצ' הטורי
אבן

דקרי בטברי' בארביסר ובחמיסר משום ספיקא ואילו בדאורייתא ספיקא לחומרא ש"מ דדבר שחיובו ברוח הקודש אין דינו לגמרי כשל תורה, וכיון שכן כל שכן שנתנו עליו חומר דד"ס לחומרא לחייב את הנשים מהאי טעמא שאף הן היו באותו הנס". עכ"ל.

ונראה דרבינו דקדק בלשונו לדחות תירוץ זה, שכתב שהטעם לחלק שבמצוות דאורייתא לא אמרין הטעם של אף הן היו באותו הנס כדי לחייב אותן, הוא משום שעיקר הטעם דאף הן היו וכו' הוא טעם מדוע כשתיקנו את החיוב מעיקרא תיקנוהו גם בנשים, ולכן בדאורייתא אין סברא דאף הן היו וכו', א"כ גם מצוה זו שנאמרה ברוה"ק ולא נתקנה ע"י חכמים אף אם אין לה חומרא כמו דאורייתא מ"מ אין בה טעם של אף הן היו וכו'. ועי' במילואים אופן נוסף לדון ביישוב קושית רבינו (מילואים לג).

ביאור טעם
רבינו

סימן קעז

חוב אשה במשלוח מנות ומתנות לאביונים

בשו"ע או"ח סי' תרצ"ה: ואשה חייבת במתנות לאביונים ומשלוח מנות. ובפר"ח כתב דאשה פטורה משום דאיש כתיב ולא אשה.

לענ"ד למ"ש תוס' דאי לאו הקישא דמצה לחמין לא הי' נשים מחויבות במצה, דהך סברא דאף הן היו באותו הנס לא הוי סברא דאורייתא, ובטורי אבן כתב די"ל דלענין מגילה דאסתר ברה"ק נאמרה הוי כמו דאורייתא, ומעיקר הדין לא הי' נשים מחויבות דהוי זמן גרמא אלא דחז"ל חייבו אותן בכך משום דהיו באותו הנס, ואנשים מחויבים מדברי קבלה ונשים מחויבות רק מדרבנן עיין שם היטב, וא"כ י"ל הא דכתיב ומשלוח מנות איש היינו דהחויב ברה"ק באמת לא היו על נשים דהוי מעשהז"ג ואפילו במקרא מגילה אינם חייבות, אבל אח"כ כשתקנו חז"ל לחייבן בקריאת מגילה שאף הן היו באותו הנס מהאי טעמא חייבו אותן בשלוח מנות. ונכון בעה"י. (הג"ה מבין הכותב: ועיין בגליון משניות מאמ"ו הגאון זצלה"ה על מגילה פ"ב מ"ד שדחה שם דברי טורי אבן מדברי תוס' בפסחים דף ק"ח ע"א).

(גליון השו"ע סי' תרצ"ה - מהדו' יוהנסבורג)

הנה כל תירוצו של רבינו א"ש רק לפי מה שביאר הטו"א, אמנם התוס' לא נקטו את הטעם של הטו"א בהא דאין אשה מוציאה איש, ולדעתם כן צדקו דברי הפר"ח. ובפרט שרבינו דחה את דברי הטו"א כמובא בסימן הקודם.

אמנם יש לדון ליישב גם לדעת התוס' באופן דומה למה שתירץ רבינו, דהנה חקרו האחרונים בדינא דאף הן היו באותו הנס, האם הפירוש הוא שבמצוות אלו לא נאמר הפטור דעשה שהזמן גרמא (מחמת דאף הן וכו') ולכן נשים

חייבות, או שזה חיוב נפרד שהטילו עליהן מטעם אף הן היו וכו', ונפ"מ לעבדים שלא היו באותו הנס (ע"י שפ"א מגילה דף ד. ובכתבי הגרי"ז ערכין ג.), ובזה ביארו דעת בה"ג שנשים אינן חייבות בקריאת המגילה רק בשמיעתה וחיובן שונה משל האנשים יע"ש, והנה אם נימא שהוא חיוב נפרד אפשר אולי דלכן לא הוזכר במגילה חיוב הנשים שהוא חיוב נפרד מחיוב האנשים.

סימן קעח

ב' מנות לאיש עני

בשו"ע (או"ח סימן תרצ"ה ס"ד): חייב לשלוח לחבירו שתי מנות.

שתי מנות. בטורי אבן באבני שהם מסתפק אם שלח ב' מנות לאיש עני אם יוכל לחשבם לתרתני לקיום שלוח מנות דגם העני בכלל איש לרעהו ולקיום מתנות לאביונים. ואם נותן עוד מתנה לעני א' יצא עיין שם.

(גליון השו"ע תרצ"ה ס"ד)

